Septembrie avea treizeci de zile

R. F. Young

Fără a fi una din marile „vedete” ale literaturii de anticipaţie americane, Robert Franklin Young este totuşi un scriitor foarte citit şi apreciat de marele public.

R. F. Young s-a născut în 1915 şi, după ce a fost soldat şi oţelar a început să scrie, răspîndind prin mai toate revistele americane de profil, texte de un farmec şi o delicateţe aparte. Aceste povestiri, strînse în două volume – *Lumile lui Robert F. Young* (1965) şi *O cupă de stele* (1968) cunosc aproape an de an noi ediţii, şi fac cinste oricărei biblioteci SF din lume.

*

Sclavi docili, gata să îndeplinească cele mai extravagante dorinţe ale stăpînilor lor, roboţii din povestirile cu roboţi (cînd au înfăţişare omenească, se-nţelege) sînt, în general, numai de genul masculin.

Ce se întîmplă, însă, cînd robotul este de genul feminin şi este fată-în-casă, iar stăpînul este un om? De la celebra Helen O'Loy, imaginată de Lester del Rey, încoace, Robert Young a dat cel mai mişcător răspuns literar.

Prin melancolia şi sensibilitatea care transpar din text, povestirea *Septembrie avea treizeci de zile* caracterizează, în bună măsură, întreaga creaţie a lui Robert Young.

***

Pe afişul din vitrină stătea scris: *ÎNVĂȚĂTOARE DE VÎNZARE, FOARTE IEFTIN*; şi cu litere mai mici: *ştie să gătească, să coasă, şi se pricepe şi la gospodărie*.

O învățătoare – asta îl făcu pe Danby să-şi aducă aminte de băncile de şcoală, de radiere şi de frunzele de toamnă; de cărți, de visuri, şi de rîsete. Proprietarul magazinului de vechituri o îmbrăcase într-o rochie viu colorată şi o încălțase cu nişte sandale mici, roşii, şi acum stătea în cutia ei verticală din vitrină, o păpuşă în mărime naturală aşteptînd ca cineva să-i dea viață.

Danby încercă să-şi continue drumul de-a lungul străzii primăvăratice, spre parcarea unde îşi ținea Baby-Buick-uL Poate că Laura îi comandase deja cina, şi-l aştepta la masă furioasă de întîrziere; dar rămase pe loc, înalt şi slab, încă tînăr, cu o undă de regret în ochii lui căprui, melancolici, şi cu fața blînda ce-i dădea un aer de sfiiciune.

Îl neliniştea starea aceea de inerție. Trecuse de atîtea ori prin fața magazinului, în drumul lui de la parcare la birou, şi înapoi, de la birou la parcare, dar acum era pentru prima oară cînd se oprise şi-şi aruncase privirea în vitrină.

Dar nu era acum, tot pentru prima oară, cînd vitrina conținea ceva ce-şi dorea el?

Danby încercă să-şi răspundă la această întrebare. Chiar îşi dorea o

învățătoare? Greu de răspuns. Dar Laura sigur avea nevoie de cineva care s-o ajute la gospodărie, şi nu-şi putea permite o servitoare-robot, iar Billy sigur putea primi nişte lecții în plus, pe lîngă cele de la televizor, pentru noile seturi de teste ce aveau să vină, şi..

Şi... şi părul ei îl duse cu gîndul la lumina de septembrie a soarelui, iar fața ei era ca o zi de septembrie, îl învălui o ceață uşoară de septembrie, şi deodată inerția îl părăsi şi începu să meargă, dar nu în direcția în care intenționase...

— Cît costă învățătoarea din vitrină? întrebă el.

Vechituri de toate felurile erau împrăştiate peste tot în magazin. Proprietarul era un omuleț bătrîn, cu parul alb şi stufos şi ochi strălucitori.

Zîmbi la întrebarea lui Danby.

— Vă place, domnule? Este foarte drăguță.

Danby simți că-i ard obrajii.

— Cît costă? repetă el.

— 49,95, plus cinci dolari lada.

Lui Danby nu-i venea să creadă. Erau atît de rare aceste învățătoare, încît prețurile ar fi trebuit să crească, nu să scadă. Şi totuşi, cu nici măcar un an în urmă, cînd avusese de gînd să cumpere o învățătoare pentru clasa a treia, recondiționată, pentru a-l ajuta pe Billy la lecțiile lui de la teleşcoală, cea mai ieftină pe care o găsise depăşea cu mult o sută de dolari. Ar fi putut-o cumpăra chiar şi la acel preț, dacă Laura nu l-ar fi dus atît cu vorba. Laura nu urmase niciodată o şcoală adevărată, şi nu putea înțelege.

Dar la prețul acesta! Şi putea şi să coasă, şi să gătească! Mai mult ca sigur că de data asta Laura n-avea să-l mai ducă cu vorba...

Absolut sigur n-o va face, dacă nu-i va da el vreo şansă.

— E... E în condiții bune?

Fața proprietarului se întrista.

— Vai, domnule, dar a fost controlată în amănunțime! Bateriile şi motorul sînt noi şi de calitate foarte bună. Benzile mai țin încă zece ani de aici încolo şi probabil că băncile ei de memorie vor dura o veşnicie. Stați puțin să vi-o aduc aici şi să vă fac o demonstrație.

Lada avea nişte rotițe, cu toate acestea era destul de greu de manevrat. Danby îl ajută pe bătrîn s-o dea jos din vitrină, şi s-o aducă în magazin. O aşezară lîngă uşă, unde lumina era mai bună.

Bătrînul se dădu înapoi şi o privi admirativ.

— Poate că-s eu de modă veche, dar părerea mea este că teleprofesoarele n-o să se compare niciodată cu cele adevărate. Nu-i aşa că ați urmat o şcoală adevărată?

Danby dădu din cap.

— Mă gîndeam eu. E ciudat, dar vă ghicesc pe toți.

— Pune-o în funcțiune, te rog.

Butonul de pornire era mic, ascuns în spatele lobului urechii stîngi. Proprietarul bîjbîi puțin pînă îl găsi; şi apoi se auzi un mic păcănit, urmat de un

zgomot surd, destul de greu de perceput, ca torsul unei pisici. Apoi obrajii prinseră culoare, pieptul începu să se ridice, să coboare; ochii albaştri se deschiseră...

Danby îşi înfipse unghiile în palme.

— Fă-o să spună ceva.

— Răspunde aproape la orice, domnule, zise bătrînul. La cuvinte, situaţii, scene... Dacă vă hotărîţi s-o cumpăraţi şi n-o să fiţi mulţumit de ea, aduceţi-o înapoi şi voi fi bucuros să vă restitui banii. Se întoarse din nou spre chipul din ladă. Cum te cheamă?

— Domnişoara Jones. Vocea ei era ca o adiere de septembrie.

— Cu ce te ocupi?

— Mă ocup în mod deosebit de clasa a patra, dar fac faţă şi claselor întîi, a doua, a treia, a cincea, a şasea, a şaptea, şi a opta, şi stăpînesc foarte bine literatura, filozofia, istoria religiilor... De asemenea, sînt expertă în treburile gospodăriei, sînt o bucătăreasă calificată, şi pot să îndeplinesc sarcini simple, cum ar fi cîrpitul ciorapilor, cusutul nasturilor şi cîrpitul rupturilor sau al găurilor din haine.

— Ăştia bagă tot felul de chestii în ultimele lor modele, spuse bătrînul încet către Danby. Cînd şi-au dat seama că teleşcoala îşi consolidează poziţiile, au încercat tot ce le-a stat în putere ca să lovească în companiile cerealiere. Dar n-au rezolvat nimic Se întoarse din nou spre cutie: Ieşi afară, domnişoară Jones. Arată-ne cît de frumos ştii să mergi...

Ea înconjură o dată camera întunecoasă, în rochia ei ca o ploaie veselă de culori şi cu sandalele micuţe, strălucind pe podeaua prăfuită. Apoi se întoarse şi se opri în aşteptare lîngă uşă.

Danby îşi găsi cu greu cuvintele.

— Bine, vorbi el într-un tîrziu. Pune-o înapoi în cutie. Am s-o cumpăr.

*

— Ai adus ceva pentru mine, tată? strigă Billy. Ceva pentru mine?

— Desigur! răspunse Danby, împingînd lada pe alee şi ridicînd-o pe mica verandă din faţa casei. Pentru tine şi pentru mama.

— Vezi numai să fie ceva bun! se auzi din prag vocea ameninţătoare a Laurei, care stătea cu mîinile încrucişate pe piept. Mîncarea s-a răcit de tot...

— Poţi s-o încălzeşti, spuse Danby. Ia priveşte, Billy!

Trecu lada peste prag, respirînd din greu şi o împinse în antreu şi de acolo în sufragerie. Pe ecranul televizorului de 120 de grade, un vînzător ambulant, îmbrăcat cu o jachetă roşie, făcea o reclamă gălăgioasă noului tip de maşină Linconette decapotabilă.

— Fii atent la carpetă! exclamă Laura.

— Nu te enerva, n-o să fac nimic, o potoli Danby. Şi mai închideţi odată televizorul ăla, să ne putem şi noi înţelege ca oamenii.

— Îl închid eu, tată. Cu paşii lui de copil de nouă ani, Billy străbătu camera şi-l întrerupse pe vînzător, cu jacheta lui roşie cu tot.

Simţind respiraţia Laurei în ceafă, Danby se fistici puţin cînd fu să scoată

capacul lăzii.

— O învățătoare! Laura rămase ca trăsnită în fața cutiei deschise. Ce ai ales şi tu din toate lucrurile pe care un bărbat le poate aduce unei soții! O învățătoare!

— Nu e numai o simplă învățătoare, ripostă Danby. Ştie să gătească, să coasă, ştie... Ştie să facă aproape orice. Întotdeauna ai spus că ai nevoie de o servitoare. Ei bine, iat-o! Şi-l poate ajuta şi pe Billy la lecțiile lui de la teleşcoală.

— Cît a costat?

Pentru prima oară Danby observă că soția lui avea o față foarte îngustă.

— 49,95.

— 49,95? George, eşti nebun? De atîta timp strîng bani ca să ne cumpărăm o maşină nouă, un Cadillette, şi tu-i arunci pe o învățătoare veche şi stricată? Ce ştie ea despre teleeducație? Doamne, da-i rămasă-n urmă cu cincizeci de ani!

— Nu vreau să mă ajute la lecții, mormăi Billy, aruncînd o privire sălbatică asupra lăzii. Teleprofesoara mea mi-a spus că învățătoarele astea vechi şi androide nu-s bune de nimic. Şi... şi ne mai şi bat!

— Nu este adevărat! răspunse Danby. Eu ar fi trebuit să ştiu, pentru că am fost la o şcoală pînă în clasa a opta. Se întoarse spre Laura: Nu este nici stricată, şi nici rămasă în urmă cu cincizeci de ani, şi ştie mai mult despre adevărata educație decît vor şti vreodată teleprofesorii voştri. Şi, cum am mai spus, ştie să gătească, ştie să coasă,..

— Bine, atunci spune-i să ne încălzească mîncarea.

— O să-i spun!

Îşi băgă mîna în cutie şi apăsă butonul de contact, şi cînd se deschiseră ochii albaştri, spuse:

— Vino cu mine, Domnişoară Jones; apoi o conduse în bucătărie.

Îl încînta felul în care ea îi urma instrucțiunile; pe care buton să apese, ce manete să ridice sau să coboare, ce indicatoare să fixeze şi la care cifre. Cina dispăru de pe masă într-o secundă şi apăru din nou într-o clipire, caldă, aburindă, şi ademenitoare.

Laura se îmblînzi.

— Mă rog, mormăi ea.

— Cred şi eu „mă rog”! spuse Danby. Ți-am spus că ştie să gătească, nu-i aşa? Acum nu mai ai de ce te plînge de unghii rupte, şi de nasturi mînjiți şi...

— Perfect, George, nu mai insista atîta.

Fața îi era din nou normală, deşi părea prea slabă, dar asta făcea parte din drăgălăşenia ei; fața, ochii negri şi aprinşi, şi gura ei atît de perfect conturată. Pieptul i se ridicase din nou, şi arăta superb în neglijeul acela purpuriu cu fire de aur. Danby se gîndi că ar fi putut face o alegere şi mai rea. Îi ridică bărbia cu un deget şi o sărută.

— Gata, gata, hai să mîncăm, spuse el.

Fără să vrea, uitase de Billy. Ridicîndu-şi privirea din farfurie, îl văzu stînd în prag, fixînd-o furios pe Domnişoara Jones, care era ocupată cu fiertul cafelei.

— N-o să mă bată? spuse Billy, răspunzînd privirii lui Danby.

Danby rîse. Se simțea mai bine acum cînd jumătate din bătălie era cîştigată. De cealaltă jumătate avea să aibă el grijă mai tîrziu.

— Bineînțeles că n-o să te bată, răspunse el. Hai la masă şi mănîncă, aşa, ca un băiat cuminte.

— Da, interveni şi Laura, şi grăbeşte-te. Urmează *Romeo şi Julieta* la *Ora Westernului*, şi nu vreau să pierd nici un minut.

Billy se resemna.

— Of, bine!

Dar cînd intră în bucătărie, ca să se aşeze la masă, o ocoli cu grijă pe Domnişoara Jones.

Romeo Montague îşi răsuci o țigară cu degete îndemînatice, o puse între buzele umbrite de sombrero şi o aprinse cu un chibrit de bucătărie. Apoi îşi îndreptă calul bălan în josul dealului luminat de lună, spre ferma Capuleților.

„Cred că s-ar face să fiu mai atent, monologă el. Păstorii ăştia aiuriți de Capuleți, neam de neamul lor duşmani de-ai alor mei, văcari nobili, m-ar curăța înainte să ştiu pe ce lume sînt, dacă le-aş da ocazia. Dar pentru fetița asta pe care am văzut-o la chef astă seară merită să risc”.

Danby se încruntă. N-avea nimic împotriva rescrierii pieselor clasice, dar i se părea că autorii prea exagerau afacerea dintre păstori şi văcari. Totuşi, Laura şi Billy nu păreau deloc afectați de acest lucru. Stăteau ghemuiți în fotoliile lor de vizionare, holbîndu-se pierduți la ecranul de 120 de grade. Deci cei ce rescriu aceste piese ştiau la urma urmei ce fac.

Chiar şi Domnişoara Jones părea interesată... dar asta era imposibil, îşi aminti Danby deodată. *Nu putea fi interesată!* Chiar dacă ochii ei albaştri aveau o privire inteligentă cînd fixau ecranul, ceea ce făcea ea de fapt era să stea acolo şi să-şi consume bateriile. Trebuia să fi ascultat de Laura şi s-o fi deconectat...

Dar n-avusese acest curaj. I se părea un act de cruzime să i se oprească cuiva viața, chiar şi numai pentru cîtva timp.

Era ceva ridicol în acest gînd, dacă şi l-a pus cineva vreodată. Danby se mişcă nervos în scaunul lui, şi nervozitatea se accentua cînd îşi dădu seama că a pierdut firul piesei. Cînd înțelese din nou ce se întîmpla pe ecran, Romeo escaladase deja zidul Capuleților, se strecurase prin livadă, şi stătea sub un balcon nu prea înalt, într-o grădină somptuoasă şi strălucitor aranjată, dar de prost gust.

Julieta Capulet ieşi pe balcon prin două uşi cu canaturi de sticlă, total anacronice în acest decor. Purta un costum de văcăriță – sau de păstoriță – cu o cămăşuță ce-i acoperea coapsele, iar codițele blonde îi erau umbrite de un sombrero cu boruri largi. Se apleca peste balustrada balconului, căutînd cu privirea în grădină.

„Ce dracu' faci acolo, Romi?” întrebă ea tărăgănat.

— Bine, dar e ridicol! exclamă deodată Domnişoara Jones. Cuvintele, costumele, acțiunea, locul – totul este greşit.

Danby se holbă la ea. Deodată îşi aminti ce-i spusese proprietarul magazinului de vechituri despre reacția ei atît la situații şi scene, cît şi la vorbe. Bineînțeles că îşi închipuise că bătrînul se referise la ceea ce era legat strict de îndatoririle ei de profesoară, nu şi la tot ceea ce era şi se întîmpla în jurul ei.

Brusc avu un gînd care-l îngrijoră. Observă că nici Billy, nici Laura nu mai urmăreau piesa, ci o priveau pe Domnişoara Jones cu ochi neîncrezători. Era un moment foarte critic.

Danby îşi drese glasul.

— Piesa nu este chiar aşa de „greşită”, Domnişoară Jones. A fost doar rescrisă. Ştiţi, astăzi nimeni n-ar mai urmări versiunea originală, şi dacă nimeni n-o mai face, de ce să mai fie finanţată?

— Dar trebuia să facă din ea un Western?

Danby aruncă o privire temătoare soţiei lui. Uimirea din ochii ei se transformase într-o indignare furioasă. Grăbit, îşi întoarse privirile spre Domnişoara Jones.

— Westernurile sînt la modă acum, domnişoară Jones, începu el să explice. Un fel de renaştere a televiziunii de la începuturile ei. Şi dacă oamenii le solicită, de ce să nu fie finanţate? Iar scriitorii renunţă la propriile lor idei, pentru a găsi mereu alte subiecte ce pot fi rescrise.

— Dar Julieta într-un costum de văcăriţă! Este sub orice limită, chiar şi pentru un nivel mediu de distracţie.

— Da, George, am înţeles, şi cred că este de ajuns. Vocea Laurei era rece. Ţi-am spus doar că este rămasă în urmă cu cincizeci de ani. Ori o închizi, ori mă duc la culcare.

Danby oftă şi se ridică. Se simţi într-un fel ruşinat cînd se îndreptă spre domnişoara Jones şi cînd apoi îi pipăi butonul de după ureche. Ea îi privea calm, cu mîinile odihnindu-i-se nemişcate în poală, şi respiraţia pulsîndu-i ritmic prin nările sintetice.

Era ca şi cum ar fi ucis-o. Danby tremura tot cînd se întoarse la loc.

— Tu cu învăţătoarele astea ale tale! pufni Laura.

— Taci din gură, spuse Danby.

Privi din nou la ecran, dar nu-l mai interesa nimic din ce vedea. Îl lăsa indiferent. Programul următor prezenta o altă piesă – o poliţistă, numită *Macbeth*. Şi asta îl lăsa rece. Se uită pe furiş la Domnişoara Jones. Nu mai respira, iar ochii îi erau închişi. Camera părea îngrozitor de pustie.

Într-un tîrziu, nemaiputînd suporta atmosfera, se ridică.

— Mă duc să fac o cursă, îi spuse Laurei, şi ieşi.

Îşi scoase Baby-B-ul de pe alee, şi o porni în jos spre bulevard, întrebîndu-se într-una de ce o învăţătoare demodată putea să-l afecteze atît. Ştia că nu era doar nostalgia, deşi făcea şi ea parte din starea lui – nostalgia după septembrie, şi după şcoala adevărată, şi după intrarea în clasă în dimineţi de septembrie, şi după profesoara care iese din micul ei cabinet de lîngă tablă, după ce s-a sunat, şi spune: „Bună dimineaţa, elevi. Nu-i aşa că este o zi minunată pentru studiu?”.

Nu iubise şcoala mai mult decît alţi copii, şi ştia că septembrie însemna şi altceva decît cărţi şi visuri de toamnă. Însemna ceva ce el pierduse undeva pe drum, ceva nedefinit, ceva intangibil? şi acum avea disperată nevoie de acel ceva...

Danby o luă de-a lungul bulevardului, învîrtindu-se în jurul şi printre micile automobile care goneau. Cînd coti pe strada laterală care ducea la

„Prietenosul Fred”, văzu că la colț se monta o nouă dugheană. O firmă uriaşă atrăgea atenția: *CRENVURŞTI MARI LA CĂRBUNE – în curînd veți servi aici un crenvurşt adevărat, prăjit la un foc adevărat.*

Trecu mai departe, opri la parcarea de lîngă „Prietenosul Fred”, ieşi în noaptea înstelată de primăvară, şi intră pe uşa laterală a barului. Era multă lume, dar el reuşi totuşi să-şi găsească un separeu liber. Se aşeză, şi introduse o fişă în distribuitor, comandîndu-şi o bere.

Abătut, o sorbi din paharul de hîrtie udă. Aerul din separeu era înăbuşitor, şi păstra încă mirosul celui ce fusese înaintea lui – un bețiv ordinar, se gîndi Danby. Se întrebă deodată cum fusese oare în zilele de demult, cînd nu existau încă separeuri ca acestea de acum şi cînd stăteai la masă cot la cot cu alți clienți permanenți ai localului şi fiecare ştia cît băuse şi cît de beat era fiecare. Apoi se întoarse cu gîndul la Domnişoara Jones. Deasupra distribuitorului de băuturi era un mic ecran de televizor, şi dedesubt era scris: AVEȚI PROBLEME? LUAȚI LEGĂTURA CU „PRIETENOSUL FRED”, CONFESORUL BARULUI – VĂ VA ASCULTA DUREREA (doar 25 cenți pentru trei minute). Danby introduse o fisă în deschizătura aparatului. Se auzi un țăcănit scurt, fişa se întoarse, şi apoi se auzi vocea imprimată a „Prietenosului Fred”: „Sînt ocupat acum, amice. Aşteaptă-mă un minut”.

După un minut şi încă o bere, Danby încercă din nou. De data asta ecranul-microfon se lumină, şi fața „Prietenosului Fred”, cu obrajii roşii, apăru pe ecran, puțin neclară.

— Salut, George, cum merge?

— Destul de bine, Fred. Destul de bine.

— Dar ar putea fi şi mai bine, hm?

Danby dădu din cap.

— Ai ghicit, Fred. Ai cam ghicit. Se uită spre berea singuratecă din fața lui. Am... Am cumpărat o învățătoare, Fred.

— O învățătoare!

— Da, recunosc că-i cam ciudat ce am făcut, dar mă gîndeam că l-ar fi putut ajuta pe puşti la lecțiile lui de la televizor – testele finale se apropie, şi ştii ce simt puştii ăştia cînd nu trimit răspunsuri corecte şi nu pot cîştiga un premiu. Şi apoi m-am gîndit – e un tip special de învățătoare, trebuie să înțelegi asta, Fred – m-am gîndit că ar fi putut-o ajuta pe Laura la treburile casei. Aşa m-am gîndit...

Vocea i se stinse, cînd ridică ochii spre ecran. „Prietenosul Fred” îşi clătina fața foarte solemn. Obrajii săi roşii tremurară.

— George, ascultă-mă pe mine, descotoroseşte-te cît mai repede de învățătoarea aia. Mă auzi, George? Scapă de ea. Învățătoarele astea androide sînt tot atît de rele ca şi demodatele alea adevărate – adică cele care respiră cu adevărat. Ştiai o chestie, George? N-ai s-o crezi, dar eu ştiu sigur. Îi bat pe puşti. Chiar aşa. Îi bat. Se auzi un bîzîit şi imaginea începu să-şi piardă din claritate. A expirat timpul, George. Mai vrei de o fisă?

— Nu, mulțumesc, răspunse Danby. Îşi termină berea şi plecă.

Oare toată lumea le ura pe-nvățătoare? Şi dacă da, atunci de ce nu le urau şi pe teleprofesoare?

Danby se gîndi la paradoxul acesta toată ziua următoare. Cu cincizeci de ani în urmă, profesorii androizi păreau să rezolve problema educațională cu acelaşi profit cu care, pe la începutul secolului, se rezolva problema economică, prin reducerea dimensiunilor şi prețului maşinilor de prestigiu. Dar preîntîmpinînd criza de profesori cu ajutorul profesorilor androizi, acest fapt n-a făcut altceva decît să scoată în evidență celălalt aspect al problemei – criza şcolilor. La ce foloseau atîția profesori dacă n-aveau clase în care să predea? Şi cum să facă rost de bani pentru şcoli noi, cînd țara avea permanentă nevoie de superşosele tot mai multe şi mai bune?

Era o prostie să susții că şcolile publice aveau prioritate în construcție față de drumurile publice, căci dacă neglijai şoselele, automat descurajai cetățeanul în dorința de a-şi cumpăra maşini noi, deci loveai în economie, grăbind o criză, şi deci făcînd şi mai imposibilă construirea de şcoli noi.

Dacă descopereai acest şir logic, n-aveai decît să-ți scoți pălăria în fața companiilor cerealiere. Ele salvaseră națiunea, prin introducerea teleprofesoarelor şi a teleeducației. Într-o cameră doar, cu o tablă într-o parte, şi un ecran în alta, o singură profesoară putea ține lecții pentru cincizeci de milioane de copii, şi dacă vreunul dintre ei era nemulțumit de ea. N-avea decît să schimbe canalul pe un alt program teleeducațional, finanțat de o altă companie cerealieră. (Şi bineînțeles că părinții aveau grijă de copii, să nu piardă orele sau să le schimbe clasa, după ce puştii trecuseră testele finale.)

Dar cel mai mare avantaj al acestui sistem ingenios era fericitul fapt că aceste companii plăteau totul, scutindu-l pe cetățean de una dintre cele mai împovărătoare taxe, şi lăsîndu-i astfel carnetul de cecuri liber pentru taxe de vînzare, gaze, impozite, şi plăți pentru maşină. Tot ceea ce cerea în schimbul acestor frumoase servicii publice era ca elevii – şi de preferat şi părinții – să consume cereale.

Deci paradoxul nu era, la urma urmei, nici un paradox. O învățătoare era o anatemă, pentru că simboliza cheltuieli, o teleprofesoară era un funcționar public respectat, pentru că simboliza însăşi economia.

Dar diferența, şi Danby ştia asta, era mult mai adîncă.

Dacă ura față de învățătoare era pe undeva atavică, ea se datora campaniei de propagandă lansată de companiile de cereale, cînd pentru prima oară îşi puseseră în aplicare ideea. Ele erau acelea care lansaseră mitul despre învățătoarele care-şi băteau elevii şi-l tot repetau clin cînd în cînd, ca să nu mai existe îndoieli.

Problema era că majoritatea oamenilor erau teleeducați, şi deci nu aveau cum să ştie adevărul. Danby era o excepție. Se născuse într-un orăşel aşezat pe înălțimi muntoase, care făcuseră imposibilă receptarea programelor de televiziune, şi înainte ca familia să fi coborît în oraş, fusese dat la o şcoală adevărată. Deci *ştia* că învățătoarele nu-i băteau pe elevi.

Sau probabil că Beneficiarii Androizilor distribuiseră din greşeală unul sau două modele defecte. Dar asta era imposibil. Beneficiarii Androizilor formau o corporație destul de competentă – personalul stațiilor de întreținere era al lor, şi era excelent, apoi stenografele, chelnerițele, servitoarele, pe care le puteai procura din orice magazin.

Bineînțeles că funcționarul mediu de-abia intrat în afaceri, sau o familie cu un venit mediu, nu-şi puteau permite o asemenea extravaganță. Dar – şi Danby

încercă să-şi limpezească gîndurile – nu era acesta un motiv în plus ca Laura să fie mulțumită cu o asemenea servitoare care să o ajute la treburile casei?

Dar ea nu era mulțumită. Cînd se întoarse acasă în seara aceea, nu avu decît să-i privească fața, ca să ştie, fără nici o urmă de îndoială, că ea nu era mulțumită. Nu-i mai văzuse niciodată obrajii atît de supți, buzele atît de strînse.

— Unde-i Domnişoara Jones? întrebă el.

— În cutia ei, răspunse Laura. Şi mîine dimineață ai s-o duci frumos înapoi de unde-i fi cumpărat-o şi ai să te întorci cu cei 49,95 de dolari.

— N-o să mă mai bată încă o dată! spuse şi Billy, ghemuit turceşte în fața televizorului.

Danby păli.

— L-a lovit?

— Păi, nu chiar..., răspunse Laura.

— Ori da, ori nu.

— Povesteşte-i ce-a spus despre teleprofesoara mea! strigă Billy.

— A spus că profesoara lui Billy nici pentru cai n-ar fi bună.

— Şi spune-i ce-a zis despre Hector şi Ahile. Laura pufni cu dispreț.

— A spus că-i o ruşine să faci dintr-o operă clasică aşa cum este *Iliada* o melodramă cu indieni şi cowboy, şi să pretinzi că faci educație.

Faptele ieşiră la iveală treptat. Se părea că în acea dimineață, Domnişoara Jones pornise o campanie intelectuală din momentul în care Laura o puse în funcțiune, şi pînă o deconectase. După părerea Domnişoarei Jones, în casa lui Danby nimic nu era bun, începînd cu programele de la televizor pe care le urmărea Billy la micul aparat roşu din camera sa, şi cu Programele de Dimineață şi de După-amiază pe care le urmărea Laura la marele televizor din sufragerie, şi terminînd cu desenul de pe tapetul din coridor (micile maşini Cadillette, roşii, rulînd de-a lungul şoselelor ca nişte panglici împletite), cu fereastra imaginară din bucătărie, care reprezenta un parbriz de maşină, şi cu atît de puținele cărți.

— Poți să-ți imaginezi aşa ceva? întrebă Laura. Ea crede că încă se mai tipăresc cărți!

— Eu vreau să ştiu dacă l-a lovit pe Billy sau nu!

— Ajung şi la asta...

Pe la ora trei, Domnişoara Jones deretica prin camera lui Billy. Conştiincios, Billy îşi urmărea lecțiile, şezînd la biroul său mic, cuminte şi drăgălaş ca de obicei, absorbit de eforturile cowboilor de a cuceri Troia, satul indian, cînd, deodată Domnişoara Jones traversă camera ca o nebună, făcu observația aceea profanatoare despre modificarea *Iliadei*, şi închise televizorul chiar în mijlocul lecției. Atunci Billy a început să țipe, şi Laura a năvălit în cameră, chiar cînd domnişoara Jones îl ținea de braț cu o mînă, iar pe cealaltă o avea ridicată pentru a-l lovi.

— Am ajuns la timp, spuse Laura. Nici nu vreau să mă gîndesc la ce s-ar fi putut întîmpla. Doamne, dar l-ar fi putut omorî...

— Mă îndoiesc, răspunse Danby. Ce s-a mai întîmplat apoi?

— L-am smuls pe Billy din strînsoare, iar ei i-am spus să se ducă înapoi în

cutie. Apoi am deconectat-o şi i-am pus capacul. Şi, crede-mă George Danby, nu va mai deschide nimeni cutia! Şi, repet: mîine dimineață o s-o duci frumos înapoi – dacă vrei să mai stăm în aceeaşi casă cu tine!

Danby se simți rău toată seara. Mîncă în silă, privi un timp, plictisit, la *Ora Westernului*, aruncînd cîte o privire furişă, cînd era sigur că Laura nu-l priveşte, spre cutia mută de lîngă uşă. Eroina programului era o dansatoare de bar – o blondă cu numărul 90-60-90, care se numea Antigona. Se părea că frații ei, cei doi, se omorîseră într-un duel cu pistoalele, şi că şeriful – un individ care se numea Creon – aprobase numai pentru unul dintre ei o înmormîntare creştinească pe Boot Hill, insistînd fără nici un motiv ca celălalt frate să fie lăsat neînmormîntat în deşert, pradă vulturilor. Antigona nu vroia să accepte acest lucru, şi-i spusese surorii ei, Ismena, că dacă unul dintre frați avea parte de un mormînt ca lumea, trebuia înmormîntat şi celălalt, şi că ea, Antigona, avea să se îngrijească de acest lucru, şi o ruga pe Ismena să o ajute. Dar acesteia îi era frică, aşa că Antigona spuse, bine, o va face ea singură; şi apoi un bătrîn speculant, Tiresias, veni în oraş şi...

Danby se strecură fără zgomot în bucătărie, şi ieşi prin uşa din spate. Se urcă la volan şi o porni în josul bulevardului; geamurile maşinii erau larg deschise, şi vîntul cald îl învăluia din toate părțile.

La colțul străzii, dugheana cu crenvurşti era aproape gata. O privi în treacăt, dînd colțul pe strada laterală. La „Prietenosul Fred" erau cîteva separeuri libere, şi-şi alese unul la întîmplare. Bău cîteva beri, stînd acolo la barul singuratec, şi medita îndelung. Cînd socoti că soția şi copilul s-au culcat, se întoarse acasă, deschise lada Domnişoarei Jones şi-i dădu drumul.

— Ai vrut să-l bați pe Billy în după-amiaza asta? o întrebă el.

Ochii albaştri îl priveau cu fermitate, genele zbătîndu-se la intervale regulate, pupilele adaptîndu-se la lumina din sufragerie, lăsată aprinsă de Laura.

— Sînt incapabilă de a lovi o ființă umană, domnule. Cred că acest lucru este menționat în foaia mea de garanție.

— Mă tem că termenul de garanție a expirat mai de mult, Domnişoară Jones, spuse Danby. Vocea îi era îngroşată şi cuvintele i se împleticeau. Dar de fapt nu asta contează. Totuşi, l-ai apucat de mînă, nu-i aşa?

— Am fost obligată, domnule.

Danby se încruntă. Şovăi o clipă, apoi se strecură în sufragerie, cu picioarele parcă de cauciuc.

— Vino şi aşează-te lîngă mine, Domniş... Domnişoară Jones, şi spune-mi ce s-a întîmplat.

O privi cum iese din cutie şi traversează camera. Era ceva ciudat în mersul ei. Pasul nu-i mai era uşor, ci îngreuiat; trupul ei nu se mai unduia delicat, ci fiecare mişcare i se părea o grimasă dureroasă. Tresări cînd îşi dădu în sfîrşit seama că ea şchioapătă.

Ea se aşeză pe canapea, iar el alături de ea.

— Te-a lovit, nu-i aşa? o întrebă el.

— Da, domnule. A trebuit să-l prind de mînă, altfel mă lovea din nou.

În fața ochilor lui, camera plutea într-o ceață roşietică. Deodată ceața prinse a se risipi, cînd îşi dădu seama că deținea tocmai arma de care avusese

nevoie: măciuca psihologică cu care putea să potolească orice obiecții la adresa Domnişoarei Jones.

Dar privirea îi rămăsese tulbure, înecată în regrete.

— Îmi pare extrem de rău, Domnişoară Jones. Mă tem că Billy este prea agresiv.

— Nici nu poate fi altfel, domnule. Am rămas uimită azi cînd am aflat că acele programe îngrozitoare pe care le urmăreşte la televizor reprezintă întregul lui bagaj educațional. Teleprofesoara lui nu este altceva decît un maestru de ceremonii, a cărui grijă principală este aceea de a vinde produsele cerealiere ale companiei pe care o reprezintă. Înțeleg acum de ce scriitori voştri se întorc la clasici, pentru a descoperi idei. Creativitatea lor este distrusă de aceste clişee încă din faza embrionară.

Danby era încîntat. Niciodată nu mai auzise pe cineva vorbind astfel. Dar nu era numai vorbele... Era şi felul în care le spunea, puterea de convingere din vocea ei, în ciuda faptului că vocea nu era decît un difuzor, construit cu multă îndemînare, conectat la benzi, care, la rîndul lor, erau conectate la extrem de complicate bănci de memorie.

Dar stînd acolo, lîngă ea, urmărindu-i mişcarea buzelor, genele în bătaia lor deasă peste ochii ei atît de albaştri, era ca şi cum septembrie deschisese uşa şi intrase în cameră. Deodată îl învălui un sentiment de pace adîncă. Zilele de septembrie, bogate, calme, se perindară pe rînd în fața ochilor lui, şi-şi dădu seama atunci de ce se deosebeau ele de altele. Se deosebeau pentru că erau adînci şi frumoase şi liniştite; pentru că cerul albastru promitea alte zile, şi mai bogate, şi mai calme.

Se deosebeau pentru că însemnau ceva...

Clipele de acum erau atît de intens plăcute, încît Danby ar fi vrut ca ele să țină veşnic. Numai la gîndul că aveau să ia sfîrşit, sufletul i se chirci într-o agonie chinuitoare, şi, instinctiv, făcu singurul gest fizic pe care l-ar fi putut face pentru a le prelungi.

Înconjură cu brațul umerii domnişoarei Jones.

Ea nu se mişcă. Stătea acolo, liniştită, cu pieptul mişcîndu-se în sus şi în jos la intervale regulate, şi gene lungi coborînd din cînd în cînd, ca păsări negre, blînde, dînd din aripi peste ape albastre şi limpezi.

— Piesa pe care am văzut-o aseară – *Romeo şi Julieta* – de ce nu ți-a plăcut?

— A fost ceva îngrozitor, domnule. O parodie, credeți-mă – stridentă, fără nici o valoare, frumusețea versului coruptă şi ignorată.

— Cunoşti versurile?

— Cîteva.

— Spune-le, te rog.

— Da, domnule. La sfîrşitul scenei balconului, cînd cei doi îndrăgostiți se despart, Julieta spune: „Noapte bună, noapte bună! Despărțirea-i o tristețe atît de dulce, că pînă-n zori ura-ți-voi noapte bună”. Şi Romeo răspunde: „Coboară somnul peste-a tale pleoape, şi pace-n suflet! Somn de-aş fi, şi pace, odihna-mi cît de dulce-ar fi!”. De ce-au scos versurile acestea» domnule? De ce?

— Pentru ca trăim într-o lume mizeră, răspunse Danby, surprins de

revelația spontană, şi-n această lume lucrurile valoroase nu mai au nici o valoare. Recită... recită încă o dată versurile, te rog, Domnişoara Jones.

— „Noapte bună, noapte bună. Despărțirea-i o tristețe atît de dulce, că pînă-n zori ura-ți-voi noapte bună...”

— Lasă-mă pe mine să continui. Danby se concentra. „Coboară somnul peste-a tale pleoape, şi pace...

— ...în suflet...

— Somn de-aş fi, şi pace, odihna-mi...

— ...cît...

— ...odihna-mi cît de dulce-ar fi!”

Deodată Domnişoara Jones se ridică.

— Buna seara, doamnă.

Danby nu se obosi să se ridice. N-ar fi folosit la nimic. O vedea pe Laura foarte bine de unde stătea. Laura se oprise în pragul sufrageriei îmbrăcată în noua ei pijama Cadillette, şi cu picioarele goale, de aceea nu o auzise cînd coborîse pe furiş scările. Maşinile bidimensionale, ce compuneau imprimeul pijamalei de un roşu aprins, păreau că trec năvalnice peste trupul Laurei, subliniindu-i sînii, pîntecul, picioarele.

Îi văzu fața îngustă, şi ochii reci, nemiloşi, şi îşi dădu seama că ar fi fost inutil să încerce să-i explice, pentru că n-ar fi înțeles – n-ar fi putut să înțeleagă. Şi realiză deodată, cu o claritate şocantă, că în lumea în care trăia septembrie murise de mult, şi se văzu dimineața încărcînd cutia în maşină, şi conducînd în josul străzilor, strălucitoare, spre micul magazin de vechituri, şi cerîndu-i proprietarului banii înapoi, şi apoi se văzu pe sine dar nu-şi sfîrşi gîndul, şi cînd ridica ochii, o văzu pe Domnişoara Jones stînd în mijlocul sufrageriei acela atît de vulgar, şi o auzi spunînd o dată, şi încă o dată, şi încă o dată, ca o placă zgîriată şi uimită: „S-a întîmplat ceva, doamnă, s-a întîmplat ceva?”.

*

De abia după cîteva săptămîni se simți Danby destul de întreg pentru a bea o bere la „Prietenosul Fred”. Laura începuse, de cîteva zile, să vorbească din nou cu el, şi lumea, chiar dacă nu mai era cea dinainte, încerca să intre în vechiul ei curs.

Scoase maşina cu spatele de pe alee, şi o luă în jos pe stradă, spre traficul viu colorat al bulevardului. Era o noapte senină de iunie, stelele erau puncte luminoase de cristal, undeva departe, deasupra focului fluorescent al oraşului. În coltul străzii, dugheana cu crenvurşti era gata, deja deschisă publicului. Mai mulți clienți stăteau Ia tejgheaua lucioasă şi deasupra vasului de crom, plin de jăratec, o ospătăriță întorcea cîrnăciorii sfîrîitori. Era ceva cunoscut în rochia ei ca o ploaie veselă, în mişcările ei, în felul în care părul ei ca un răsărit blînd de soare îi încadra fața blîndă... Cîțiva paşi mai încolo, noul ei proprietar stătea la tejghea şi vorbea cu un client.

Danby simți un inel de fier strîngîndu-i pieptul cînd parcă maşina, şi cînd se dădu jos şi traversă platforma de beton, îndreptîndu-se spre tejghea... un inel de fier în jurul pieptului, şi o zbatere continuă în tîmple. Erau lucruri pe care aveai datoria să încerci măcar să le opreşti înainte de a se întîmpla, indiferent de prețul pe care aveai să-l plăteşti.

Se opri la tejghea lîngă proprietar, şi era cît pe ce să se aplece peste placa lucioasă de crom şi să lovească fața aceea grasă şi îngîmfată, cînd ochii îi căzură pe micul afiş sprijinit de vasul cu muştar, afiş pe care scria: *CĂUTĂM BĂRBAT PENTRU...*

O dugheană cu crenvurşti era departe de a sugera o sală de clasă, şi o învățătoare servind crenvurşti nu se putea niciodată compara cu o învățătoare servind vise; dar cînd îți doreai ceva cu înfrigurare, trebuia sa accepți orice ți se oferea, şi să fii mulțumit chiar şi cu atît...

— Pot lucra doar seara, spuse Danby proprietarului. Să spunem, de la şase la douăsprezece...

— Grozav! răspunse proprietarul. Mă tem că n-am să-ți dau prea mulți bani la început. Vezi doar că de abia am început şi eu, şi...

— Nu contează. Cînd pot să încep?

— Păi, cu cît mai repede, cu atît mai bine.

La unul din capete, tejgheaua se sprijinea pe nişte balamale mascate, pe acolo intră Danby în dugheană şi-şi scoase haina. Dacă Laurei nu avea să-i placă ideea, n-avea decît să se ducă dracului, dar ştia că totul avea să fie în ordine, pentru că banii cîştigați aveau să împlinească visul ei – cumpărarea unui Cadillette.

Îmbrăcă şorțul pe care i-l dădu proprietarul şi se alătură domnişoarei Jones în fața vasului de crom plin cu jăratec.

— Bună seara, Domnişoară Jones, spuse el.

Ea îşi întoarse capul, şi ochii ei albaştri părură să se lumineze şi părul ei era ca un răsărit de soare într-o dimineață cețoasă de septembrie.

— Bună seara, domnule, răspunse ea, şi un vînt de septembrie se porni în noaptea de iunie, se strecură în tarabă, şi părea că începea din nou şcoala, după o vară nesfîrşit de lungă şi de pustie.

***

Patetica poveste de dragoste dintre Danby şi Domnişoara Jones ne duce cu gîndul la o interesantă clasificare a povestirilor cu roboţi, făcută cu mulţi, ani în urmă, de marele Asimov, dar care merită să fie menţionată în acest context.

Aşadar, potrivit Doctorului Asimov, povestirile cu roboţi pot fi împărţite în doua mari categorii.

În prima categorie, subscrisă genericului *Robotul ca ameninţare,* ar intra mai toate povestirile în care robotul este înzestrat cu toate viciile şi defectele pe care omul se sfieşte să şi le atribuie cu voce tare. (Asimov le defineşte mult mai sugestiv: acele povestiri care amestecă în diferite doze şi Ia intervale aleatorii două interjecţii – pac, pac şi aaahhh...)

Categoria a doua de povestiri s-ar înscrie sub genericul *Robotul ca patos.* În aceste povestiri (mult mai puţin numeroase) roboţii sînt simpatici şi, de obicei, sînt exploataţi de fiinţe umane insensibile.

Începînd să scrie şi el povestiri cu roboţi, Asimov avea să creeze o a treia categorie: *Robotul ca produs industrial.*

O previziune remarcabilă dacă avem în vedere că toate acestea se întîmplau prin 1940.